

СТАНОВИЩЕ

по

дисертационния труд на Анжела Данева „Българи в италианските
академии за изящни изкуства (1878-1944)

от доц. д-р Ружа Маринска, Нов български университет

Ще започна с това, че не съм убедена доколко правомерно е научният ръководител да бъде и рецензент. Той не може – за добро или лошо – да бъде отделен от дисертантския труд и, струва ми се, не е особено коректно да се произнася по него. Все пак, следвайки академичните наредби, съм задължена да изпълня задачата си и да изразя своето отношение относно дисертацията на моята докторантка Анжела Данева. Подчертавам, че правя това с огромно удоволствие и с пълна убеденост в качествата на нейната работа. В период когато проблемите на българската наука се дискутират широко с нарастващо тревожни нотки, когато по общо признание изследователското ниво оставя да се желае нещо по-добро, дисертационният труд на Анжела Данева е безспорно показателен пример за качество и отговорност, за неформално отношение и за смисленост на постигнатия резултат.

Преди всичко ще отбележа избора на темата. Той е точен и сполучлив – както от позиция на самата докторантка /познаване на италианския език и италианското изкуство/, така и от обществена гледна точка /важността на проблематиката, необходимостта от изследване на межкултурните диалози/.

За да изследва темата Анжела Данева е обхванала обширен документален и художествен материал от архиви, галерии, колекции. Съумяла е да го анализира и в предложения труд той е добре представен и структуриран. Респектира изградена, сигурна изследователска култура.

Специално бих обърнала внимание на умението на Анжела Данева да работи с документи и архиви. Не веднъж в дългата ми практика съм се сблъсквала с пренебрежение към документираната информация, с произволно боравене с имена и дати. Намирам неуважението към фактологичната точност за един от недостатъците на българската история на изкуството. Особено държа да подчертая работата на докторантката в общуването с архивния материал. Тя е внимателна, добре подготвена за сравнителен анализ, не е склонна да се предоверява и подлага всичко на съмнение. Затова днес всички, които сами не са се ровили в италианските архиви, могат да се доверят на изнесеното от нея. Сведенията, които тя е извлякла оттам /а нека не забравяме това става за първи път!/, са проверени и сигурни и могат да служат за база на бъдещи изследвания и интерпретации.

Голяма е заслугата на Анжела Данева за изваждането на светло на забравени и на съвсем неизвестни имена. Не се съмнявам това ще бъде

оценено не само от колегите изкуствоведи, но също така от галеристи, антиквари и колекционери, а и с тяхна помощ – надявам се – представата за българското изкуство ще се разшири и обогати. Свидетели сме, че през последните два десетина години с раздвижването на художествения пазар ние получихме значително по-голяма информация за участниците в художествения процес у нас. Но при това много от имената оставаха загадка. Проучвания като това на докторантката Анжела Данева позволяват да ги изясним и осмислим мястото им в българската култура.

Стойността на този труд е свързана и с добиване на нови данни за известни значителни български художници. В това отношение мога да отбележа специално случая Борис Георгиев. Въпреки съществуващата литература за него фактите, до които се е добрала докторантката, разкриват нови страни, при това достоверно потвърдени, от неговата личност и присъствието му сред италианския интелектуален елит. Неговото членуване в Националното географско общество, общуването му с изтъкнати представители на пиемонтската фамилия Села&Моска не просто дорисуват портрета на този голям художник, но внасят яснота в представата за неговите възгледи, досега интерпретирани не съвсем фокусирано.

В разглеждане на темата особен интерес представляват две от имената, обект на анализ в четвъртата възлова глава – Борис Георгиев и Николай Дюлгерев. Те доказват межкултурния диалог не като еднопосочен – българи, възприели европейската култура в италиански вариант. Те разкриват и активно присъствие на българите в европейска среда.

Твърдо убедена в качествата на този труд и в потребността той да стане достояние на по-широка общественост, препоръчвам той да бъде публикуван. С оглед на една бъдеща публикация си позволявам да направя две препоръки към авторката:

1. Както става ясно много от големите имена в българското изкуство са италиански възпитаници – професорите Антон Митов, Петко Клисуров, Борис Михайлов, Никола Маринов, Никола Ганушев, художниците Христо Станчев, Васил Димов и др. Добре би било те да бъдат споменати не само с информацията за студентските им години и в някои случаи със справка за кариерата им, но да бъдат представени с творчески характеристики. Така още повече ще се открие мястото на италианските възпитаници в българската художествена култура.

2. За някои от художниците, посветили се на учителското поприще в родината, разполагаме със сведения за тяхната роля в откриване и насърчаване на бъдещи таланти. Знаем, че без участието на Христо Данов нямаше да я има художничката Султана Суруджон. Известна е ролята на Георги Евстатиев в напътствията към ученика му Гошка Дацов. Тези и други примери показват значението на придобитата европейска култура не

само в собственото творчество. И би било интересно този проблем също да бъде показан. В същия пран бих направила за мястото на Васил Димов като издател на сп. "Художествена култура" и основател на музея на Художествената академия.

В духа на изискванията трябва да отбележа, че авторефератът е написан добре, стегнат по форма и представителен за основната тема, цели и приноси на дисертационния труд.

В заключение, намирам дисертационния труд на Анжела Данева за отговарящ напълно на критериите за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

13.05.2012

Доц. д-р Ружа Маринска